

قنداری

جلد دوم

نوزده مقاله و رساله تحقیقی در زمینه ادبیات فارسی و نسخه شناسی

تألیف نذیر احمد

گردآوری دکتر سید حسن عباس

تهران ۱۳۸۳

احمد، نذیر، ۱۹۱۵-

قند پارسی / مؤلف نذیر احمد؛

تهران: بنیاد موقوفات دکتر محمود افشار، ۱۳۷۱. گردآوری حسن عباس ..

ج. .. مجموعه انتشارات ادبی و تاریخی موقوفات دکتر محمود افشار یزدی؛ شماره ۳۹؛

۸۶ گنجینه کلیات و مقالات ۲۸

(ج. ۲) ۹ - ۲۶ - ۶۰۵۳ - ۹۶۴ - ISBN 964

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.

Nazir Ahmad. Qand-i Parsi

عنوان به انگلیسی:

مندرجات: ج. ۱. هجده گفتار ادبی و تاریخی. ج. ۲. نوزده مقاله و رساله تحقیقی در

زمینه ادبیات فارسی و نسخه شناسی. ..

ج. ۲ (چاپ اول: ۱۳۸۳).

۱. فارسی - هند - مقاله ها و خطابه ها. ۲. هند - تاریخ - تحقیق. ۳. نسخه شناسی -

مقاله ها و خطابه ها. ۴. نویسندگان هندی (فارسی زبانان) - سرگذشت نامه. الف. بنیاد

موقوفات دکتر محمود افشار.

۹۳ الف / ۹۲۲۹ PIR

۴۲ / ۷۲ فا

۷۲ - ۱۲۴۳ م

کتابخانه ملی ایران

ناشر: بنیاد موقوفات دکتر محمود افشار یزدی

نام کتاب: قند پارسی

مؤلف: نذیر احمد

حروف نگار: بنیاد موقوفات دکتر محمود افشار

لیتوگرافی: بزرگمهر

چاپ: خوشه

صحافی: سیدین

شمارگان: یک هزار نسخه

شماره انتشار: ۸۶

شماره گنجینه کلیات و مقالات: ۲۸

نوبت چاپ اول: ۱۳۸۳

شابک ۹۶۴-۶۰۵۳-۶۲-۹ ۹۶۴-۶۰۵۳-۶۲-۹ ISBN 964

کنجیه کلیات و مقالات

۲۸

مجموعه انتشارات ادبی و تاریخی

موقوفات دکتر محمود افشار یزدی

شماره ۸۶

هیأت گزینش کتاب و جایزه

دکتر سید مصطفی محقق داماد - دکتر سید جعفر شهیدی
دکتر اصغر مهدوی - دکتر محمدرضا شفیعی کدکنی - ایرج افشار

شورای تولیت

متولیان مقامی: رئیس مجلس - رئیس دیوان عالی کشور - وزیر فرهنگ (وزیر آموزش و پرورش) - وزیر بهداشت (وزیر بهداشت و درمان و آموزش پزشکی) - رئیس دانشگاه تهران، یا معاونان اول هر یک از این پنج مقام (طبق ماده ۲ وقفنامه)

متولیان منصوص: دکتر سید مصطفی محقق داماد - دکتر علیمحمد میر (جانشین: دکتر حسین نژادگشتی) - دکتر محمد رضا شفیعی کدکنی - مهربانو دکتر افشار - ایرج افشار - ساسان دکتر افشار

هیأت مدیره (منتخب شورای تولیت)

رئیس هیأت مدیره (از شورای تولیت)	دکتر سید مصطفی محقق داماد
نایب رئیس هیأت مدیره (از شورای تولیت)، معاون اول دیوان عالی کشور	حسین دادگر
مدیر عامل	ایرج رضایی
خزانه دار	ایرج شگرف نخعی
دبیر	محمد شیرویه

مسئول انتشارات کریم اصفهانیان

درگذشتگان: اللهیار صالح - حبیب الله آموزگار - دکتر محمد علی هدایتی - دکتر مهدی آذر - دکتر یحیی مهدوی - مهندس نادرافشار - دکتر جواد شیخ الاسلامی - دکتر اصغر مهدوی.
اعضای پیشین: دکتر جمشید آموزگار - دکتر منوچهر مرتضوی - بهروز افشار یزدی

بنام پروردگار یادداشت و اقیاف

اول : طبق ماده ۲۳ و قفانه اول موبخ یازدهم ۱۳۳۷ هـ. ش. (... در آمد باید صرف ترجمه و تالیف و چاپ کتب رسالات که با هدف این موقوفات موافق باشد و همچنین کمک به مجله آینده در صورت احتیاج و اتمام دادن جوایز به نویسندگان شرح دستور این و قفانه گردود)

دوم : هدف اساسی این بنیاد ملی طبق ماده ۲۵ و قفانه (... تعلیم زبان فارسی و تحکیم وحدت ملی در ایران میباشد. بنابر این کتبی که با بودجه این موقوفات منتشر شود باید مربوط به لغت و دستور و ادبیات فارسی و جغرافیای تاریخی و تاریخ ایران باشد. کتب کلاسیکی مدارس عمومی نباید با درآمد این موقوفات چاپ شود.)

سوم : طبق ماده ۲۶ (مقداری از کتب رسالات چاپ شد و با بودجه این موقوفات باید بطور مدیه و بنام این موقوفات به موسسات فرهنگی، کتابخانه و قرائتخانه های عمومی ایران خارج و بعضی از دانشمندان ایران و مشرقین خارج فرستاده شود ...)

چهارم : چون نظر بازگانی در انتشارات این موقوفات نیست تا حدی محل بیان هم جایز است طبق ماده ۲۷ و قفانه هیچ کتاب رساله نباید کمتر از قیمت تمام شده و همچنین مبلغی را انداز بهای تمام شده با افزایش صدی دو مایست قیمت گذاری شود ... این افزایش ۲۵ درصد بواسطه حداقل حق الزحمه فروشندگان و هزینه ایست که برای پست غیر تحمل میشود از کتاب فروشان تقاضا داریم که در این امر خیرینی که ابد اجنبه تجارتی ندارد با مایاری تشکر میسای بنایند.

پنجم : براساس موافقت نامه دوم (موبخ ۱۲، ۴، ۱۳۵۲) که میان اقیاف دانشگاه طهران به امضاء رسید، قسمتهای متقی از رقبات مانند جایگاه سازمان لغت نامه محمد اقل مؤسسه باستان شناسی، بطور رایگان دانشگاه طهران اله شده رقبات دیگری هم با درآمد آنها طبق ماده دوم برای اجرای مفاد و قفانه که از جمله عبارت از دادن جوایز ادبی و

نشر کتاب تاریخی و لغوی راجع به ایران (به استثنای کتب درسی) میباشد در اختیار دانشگاه تهران قرار گیرد و وصول نموده و بنام این موقوفات اعطا و نشر گردد.

ششم : چون طبق ماده ۳ موافقت نامه نامبرده مقرر شد است که از طرف ریاست دانشگاه لیست از متون این موقوفات که از طرف اهل بصورت کتبه انتشارات بنیاد معین شده باشد برای سرپرستی اداری امور جو از و نشر کتاب انتخاب شود، (ریاست دانشگاه آقای ایرج افشار را که از متولیان شورای ملی است از طرف اهل نیز بصورت کتبه نامبرده معین شد به جهت سرپرستی انتخاب و برقرار نمودن)

هفتم : چون نگارنده این طور بواسطه کبر سن (۸۶ سال شمس) از این پس نخواهم توانست به سرپرستی این کار بپردازم، از این پس تمام اختیارات خود را در انتخاب تألیف و ترجمه و خرید کتب و غیره بفرزند ارشد خود ایرج افشار واگذار کرده ام. درین چند سال اخیر هم که ده جلد از تألیفات خودم از طرف موقوفات بطبع رسیده با کوشش و سرپرستی بی بوده است. کسانی که مایل به همکاری در تألیف یا ترجمه و نشر کتاب هستند میتوانند با و مراجع کنند. تنها شرط کار موافق بودن تألیف و ترجمه با هدف و این بنیاد یعنی ترقی ملت و کشور و تعلیم زبان فارسی و تحلی و حدت ملی در ایران که وطن مشترک زبان می و ملی همه ایرانیان است، میباشد.

هشتم : این یادداشت کلی برای چاپ در آغا زهریک از نشریات این بنیاد نوشته شده است.

دکتر محمود افشار یزدی

آذرماه ۱۳۵۸. ش.

محمد حسن روح

تکلمه سوم

کتابی که با بودجه این موقوفات طبع و توزیع میشود باید کاملاً منطبق با نیت واقف و هدف قیام باشد اگر چه بابت مجموع مانده بقیه واقف فشرده یا می شود صد در صد این مطابقت اندازد و به سبب این است که واقف قصد چاپ آنها با مال خود داشت ولی زمانیکه دارایی خود را وقف عام مخصوصاً برای انتشارات کتب تاریخی و ادبی نمود چاپ کتب خود را هم که دارای همین جنبه است به عمده بخیا و واگذار کرد.

اما این مجوز آن نیست که تا بیانات دیگر را هم از هر نوع که باشد و برسد چاپ نماید کتب نظم و نثری از کتب شکان آینه گان با بودجه آن چاپ خواهد شد که هدف غالبی واقف اگر ترویج زبان ری و تکمیل وحدت ملی ایران است بر داشته کتبی که بولی از ناحیه گران و وجدایی طبعی و حکایت از رواج زبانهای خارجی به قصد تضعیف زبان ری و دیگر خبرهای تفرقه آمیز و دشمنی سیاستهای فتنه انگیز داشته باشد نباید با بودجه این موقوفات طبع و توزیع شود.

تکلمه دیگر آنکه چون شاید برای چاپ کتب و فرهنگ نامنه فارسی که دایره مانند یعنی انسیکلوپدی باشد و تاریخ کامل ایران که اوراقی یاد و نثر به میسر دارد و آراء و مآهیات بنیاد و کفاف خرج آنها را ندید میتوان با انداختن باقی این موقوفات چاپ نمود بشرط آنکه اجازه واقف در زمان حیات و مراقبت شورای توییت بعد از مدت با هر کس و دستگاهی قانوناً قائم مقام باشد در تکلمه دوم یاد داشت واقف فشرده در جلد سوم افغان نامه بخشیم که کتب رسالاتی که با بودجه این موقوفات چاپ میشود باید منزه باشد از تحریکات سیاسی مخصوصاً آلوده نباشد به غرض سیاسی خارجی و لغافله پژوهش تاریخی ادبی ایران شناسی... و در پایان آن تکلمه افزودیم بهیم و هشتم که مبادا چنین رسالاتی سالها بعد از آن نوشته و گذاشته و بوسیله بنیاد چاپ شود پس لازم بود که در این یاد داشت تذکری داده شود... عمده مخاطب این یاد آوریه بنیاد موقوفات خود است نه مؤسسات انتشاراتی دیگر که هر یک و شش خاص خود را دارد و مادامی که کار آنها نداریم.

تا زمانی که نویسنده این مقرر متولی هشتم و نهم و دهم را بیج افشار که به روز نویسد که کاملاً آگاه میباشد سرپرست انتشارات این بنیاد است و بوجهی برای مگرانی نخواهد بود بعد از ما هم میدهد که این روش را بپذیرد و ان شاء الله. اردیبهشت ۱۳۶۲

تکلمه و تبصره

یادداشت اف چند روز پیش از درگذشت آقا آید ۱۳۴۲: برای اطلاع نویسنده

کتاب نظم و نثری از گذشته‌ها تاکنون یا آینده‌ها که با سرمایه و درآید این دنیا و چاپ و توزیع می‌شود باید منطبق با بقیه کتب اف باشد و قضا باشد و مروج و بان درسی در قلمرو این زبان و حکیم وحدت ملی و تمامیت کشور ایران باشد و بوی از ناحیه کربلای ابدایی طلبی ندهد، و حمایت و ترویج از لهجی محلی در بانهای خارجی به قصد تضعیف بان فارسی درمی‌نکند. خلاصه آنکه این کتابها رسالات باید منقحه باشد از روشهای تنقید آمیز و سیاستهای فتنه انگیز به بطور مرز و چوطنی مخصوصا نباید آلوده باشد به اغراض سیاسی خارجی در لغات پرتویش تاریخی، نژادی یا ادبی و فرهنگی و ایران شناسی.

کتاب تاریخی ادبی، عالمانه، خارجی که از عربی و ترکی و فرنگی دروسی به فارسی ترجمه می‌شود اگر دارای هر دو جنبه از سو زبان باشد، باید قسمت سودمند آنها ترجمه شود قسمت بی‌ان بخش اگر ترجمه شود باید به قصد مبارزه و مقابله عالمانه با آن باشد جا بلان ازیر گفته منطقی ممکن است نثر باشد، شائنا که و هرچی گری این بنیاد انتشارات خود باید در هر حال از دروغ و افکار پرهیز کند. به گفته نظامی کجوی: چو توان هستی ادب کردی دروغی انباید فرج کردی

برای چاپ انتشار کتب رسالات نه تنها هزینه و حق الزحمه می‌خواهیم بلکه به سبب اهمیت فوق العاده سودمند بودن کتاب جایزه نیز می‌خواهیم این بنیاد در چاپ انتشار کتابهای خود بطور مسلم ضرر را می‌آورد و زیرا اکثر از ارزش تمام شدن، از کاغذ چاپ و غیره، از راه فروشش درآمد دارد. شاید بعضی تصور کنند که کار ما شبیه به معادن مروج، ملا نصرالدین باشد که تخم مرغ می‌فروشد و نه اسی و شایه، می‌بخت و رنگ می‌کرد و می‌فروخت یک شایه اعیانه مابرایست که اگر در این مؤخر را و مالی می‌کنیم سود معنوی که منظور ماست می‌بریم، و آن اینکه عقیده خود را که ترویج زبان درسی و حکیم وحدت ملی و تمامیت ایرانی است و ادب می‌بریم، این زبان و حساب مصارف و قف در راه، ایده آل، و هدف ملی خود محسوب می‌بریم.

برای اطلاعات و توضیحات بیشتر لطفاً به تیکه منتشر شده در ابتدا ای کتابهای این بنیاد که اضافات و تفاوتهایی که با هم دارد توجه فرمائید.

دکتر محمد افشار

آذر ۱۳۴۲

فهرست مندرجات

بخش اول: جستارهای ادبی

	یادداشت ایرج افشار
۱	۱- هجو پردازی فردوسی
۱۵	۲- تاریخ درگذشت سنایی
۲۱	۳- حکایتی از گلستان سعدی
۲۷	۴- تأثیر مجیر بیلقانی بر شعر سراجی خراسانی
۴۳	۵- قوام‌الدین عبدالله شیرازی، استاد حافظ
۶۳	۶- خواجوی کرمانی و مرشد او شیخ امین‌الدین کازرونی
۸۱	۷- اصیل‌الدین شیرازی و درج‌الدراو
۱۱۵	۸- میرجمال‌الدین انجوی شیرازی
۱۴۳	۹- عبداللطیف عباسی گجراتی و مثنوی معنوی

بخش دوم: دربارهٔ حافظ

۱۷۹	۱۰- دیوان حافظ: نسخهٔ شاهان مغلیه
۲۰۵	۱۱- بررسی پیرامون دیوان حافظ
۲۱۹	۱۲- نسخهٔ خطی قدیمی دیوان حافظ در گورک‌هپور
۲۳۱	۱۳- دیوان حافظ: دو چاپ قزوینی و خانلری
۲۵۱	۱۴- دربارهٔ مقدمهٔ جامع دیوان حافظ

بخش سوم: نسخه شناسی

- ۲۶۷ ۱۵- نسخه خطی «لباب الالباب» عوفی
- ۲۷۷ ۱۶- قدیمی ترین نسخه «مصباح الهدایه»
- ۲۹۱ ۱۷- قدیمی ترین نسخه خطی تذکره «میخانه»

بخش چهارم: دو متن

- ۳۰۷ ۱۸- منظومه ای از مؤلف راحة الصدور
- ۳۲۱ ۱۹- مختصر راحة الصدور و آية السرور